

Jose Luis Salsamendi Intxausperen Oroimenez

Jose Luis Insausti Urigoitia

Madalena kaleko bizilagunak 2012. Argazkia: Jose Luis Insausti.

Berria bolo-bolo zabaldu zen 2014ko ekainaren 16an. Berria zenbat eta gehiago zabaldu herrian, orduan eta gehiago kostatzen zen sinestea. Hileta-elizkizunek argi erakutsi zuten. Izan ere, jende mordoan joan zen Jasokundeko Andra Mari Parrokia Elizara, eta bertan agertu ziren haren heriotzak sortu zuen atsekabea eta harenganako zegoen estimua. Bere gorputza Altzako familiaren hilobian ehortzi zuten.

Jose Luis Salsamendi Intxauspe Madalena kalea 26. zenbakian jaio eta bere haurtzaroan eta nerabe-zaroan bertan bizi izan zen. Aita, Errenteria-Oreretakoa, Alejandro zuen, eta ama, Altzakoa, Milagros.

Goiz horretan, Juan Mari bere anaiak deitu zidanean zorigaitzoko berri hori jakinarazteko, egundoko hutsunea sentitu nuen nire barruan. Zalantzarik gabe pentsatu nuen zerbait hil egin zela nire ariman, maite dugun joandako pertsona bakoitzarekin gu geu ere joaten baikara.

Gizon zintzoa izan zen, alaia, oso eskuza-bala, beti besteei laguntzen, eta horregatik ezagutu

dugun guztiongan utzitako arrastoa izugarria izan da. Berri lazgarriak guztiok harritu gintuen, bat-batean joan egin baitzen.

Egun tamalgarria izan zen bere lagun izan ginen guztiontzat. Seme, anaia eta lagun bikaina izan zen. Haurtzaroko lagunak luzaroan irauteko dira, baina lagun bakoitzak esanahi berezia dauka. Izan ere, haur garenean egindako lagunek eragin handiagoa daukate guregan. Horrela, bada, Jose Luisekin haurtzarotik izandako loturak zoriontasun eta ongizate handiak sortzen ditu helduaroan.

Urte haiek guztiak zurekin konpartitzea beti izan zen aberasgarria. Ez dizut gehiago entzungo zuk niri "Txelis" deitzen, baina elkarrekin bidea egiten jarraituko dugu, oroitzapenak inoiz baino biziago daude eta.

Bokazioak beti dauka bizitza kristauaren oinarria, familia batean oinordetzan eta garai hari zegokion kristau giro batean hartutako emaitza. Jose Luisek behin baino gehiagotan aipatu zidan, batez ere Madalena kaleko bizitzaz eta giroaz

Jose Luis Salsamendi (Juan Mari Salsamendik utzitako argazkia).

aritzen ginenean, meza-mutila izan zela fedea ikusteko moduetako bat eta Jainkoarekiko harremana bideraturik zegoela apaiz-bizitzara. Izan ere, aldaretik hurbil egoteko grazia izan zuen eta Meza Santuak beti zirrara eragiten zion. Beti zera esaten zidan: "Txelis, ziur nago meza-mutila izanak Jainkoaren kontuetarako interesa piztu zidala". Eta, nik honakoa esaten nion: "Jose Luis, apaizez inguratuta geunden, zure auzoko *Jesus Salegi, Boni Gogorza, J.O.C.*, Madalena kalean erlijiotasuna bultzatzeko sare ugari, alegia.

Jose Luisek lehen ikasketak Biteri eskolan egin zituen eta 1960an, 14 urte zituela, Saturrarango apaiztegira joan zen eta bertan nahiko urte egin zituen.

Futbol jokalaria ere izan zen 67-68 eta 68-69 denboraldietan, eta oso maitea zuen Touring KEN jokatu zuen.

Apaiztegia utzita, bizitza osoa irakaskuntzan eman zuen apaltasunez eta zintzotasunez, oso

gogoko baitzuen. Irungo Umeki eskolan 25 urtez irakasle jardun zuen, Tolosan Hiru Kide eskolan hiru urte eta beste sei urte Zarauzko beste ikastetxe batean.

Jose Luis 1998an Amulleta Danborraren Kofradiaren 14 lehenengo kideetako bat eta bazkide ere izan zen. Zenbaitetan *Oarso* aldizkariarekin elkarlanean aritu zen, baina batez ere *Oarso* aldizkariaren afaria prestatzen. Afaria Amulleta elkartearen izaten da eta han egoten zen bere lagun handi eta maitatuekin: Atana Arruabarrena, Xabin Irastorza, Bautista Navarro, Jose Luis Lacunza, Cecilio Gastesi, David Gomara, Txomin Etxebeste, Xanti Saez (†), etab.

Azkenaldian Maria Magdalenaren Lagunak kultur elkartearen jardunari ekin genion. Gogoratzen dut nola hunkitu zinen proiektuarekin. Luze jardun genuen goiz askotan, eta egunero gure Basilika eta Zaindariaren aldeko proiektuan jardutera bultzatzen ninduzun. Sorreraren hasieratik batzordekide izan zinen, eta diruzain lanetan aritu zinen. Ilusio handia zenuen eta zera esaten zenidan: "Txelis, erein dezagun emaitzak jaso ahal izateko". Eta, Jose Luis laguna, esan behar dizut zuk ikusi eta bizi izan zenuela bildu genuen lehen uzta, auzotarrek emandako erantzuna, alegia. Eta hunkituta esan zenidan elkartearen zein pozik sentitzen zinen, hala nola gure auzotarrek emandako erantzunarekin. Baina, lagun maite hori, bigarren uzta hau askoz hobea eta handiagoa izan da, Maria Magdalenaren Lagunak elkarreko zure lagunek hasitako bidean ereiten jarraitzen eta jarraituko dugulako, ahalik eta indar eta ilusio handienaz azkeneko helburura iristearren.

Jose Luis, iaz gogoratu zintugun, Julian gure laguna gogoratu genuen bezala, Gorputzaren Zortziurrenaren egunean Maria Magdalenaren Lagunak elkarrekin antolatutako mezan. Pako Etxebeste zure lagun handiak eman zuen meza, eta gure Madalena kaleko eta Maria Lezo kaleko auzotar guztiak gogoratu genituen. Basilika eder-ederra zegoen eta jende asko joan zen, zuri gustatzen zitzaizun bezala. Biharamunean Madalena kalean jaiotakoak ere gogoratu genituen, Gorputzaren Zortziurrenaren egunean duela urte asko egiten dugun afarian. Zuk hor parte hartzen zenuen, urte urte, hori bezalako egun handi batek gogorarazten baitzizkigun gure Madalena kale maitatuaren jai herrikoi haiek.

Jose Luis, lagun hori, zuk inoiz ez duzu alde egingo gure ondotik, eta, zera esan ohi da: "inor ez da hiltzen norbaitek gogoratzen bazaitu". Lerro hauek idazten ari naizela, burura datozkit oroitzapen ugari, goizetako tertulietan kafea hartuz hizpide izaten genituenak. Eta horiek bezalako oroitzapenek handitzen dute izan genuen adiskidantza eta zureganako sentitu nuen estimua.

Betiko nire lagunari

*Ez denborak,
ez distantziak ez ostertzak
gainditzen dituen patuak
ezabatu ahal izan dituzte
adiskidetasunak uztartutako
loturak eta nire bihotzaren
leku batean
betiko geratuko dira.
Zoriaren patua!
nire aldartea zurbildu zen
goiz hartan
ustekabeen zure partida!
Ezin izan zintudan agurtu
eta nire pentsamenduetan
hitz hauek geratu ziren
orain oinazez poesiaren
bitartez isurtzen direnak.
Eta joan zinenean
oroitzapenez blaitu nintzen
nahasmenduan barrena ibili nintzen
zendutako zure aztarnetan zehar
galdutako tartetean
eta nire hitz puskatuen bidez
ametsetan hegan eginez
nostalgian murgilduta
atsekabetuta ikustean
zure hutsaren isla.*

*Haizearen belarriari diot
nire erreguak entzun ditzala
eta haizeak eraman ditzala
orain zure izena
merezi duten lekuetara,
non bertan itzulerarik
ez duen mundura
eramaten duen atea
zeharkatu zenuen.
Zeruko amildegi gardenera
bizitzaren zurrunbilotik urrun
beste dimentsio bat urratzen
unibertsoaren orbitatik at
betiko lo dago zure arima
arrotz balitz bezala bere gauean
zure ametsen lorategian.*

Akolitoak Alabergako elizan, 1959-1960 urteak aldera (Argazkia: Juan Mari Salsamendi).

Lehen ilaran, eskerretik eskuinera: Jose Luis Salsamendi, Jose Miguel Azkarate eta Jose Mari Urtxipia.

Bigarren ilaran, eskerretik eskuinera: Ayuso, Juan Mari Salsamendi eta Jose Mari Sors.

Hirugarren ilara, ezkerretik eskuinera: Miguel Etxebeste, Armando Gonzalez, Agustin Ugartemendia eta Imanol Mitxelena.

*Zure aurpegia islatzen
ez duen ispiluari
begiratzen diodanean
zure ahotsaren
oihartzuna entzunez
begiak ixten ditut
eta zerutik itzulita
denboraren historia
zeharkatzen du
hotsandiko murmurioen artean
gau argietan izarrek
isurtzen dituztenak.*

GOGOETA

Maite dugun gertuko bat hiltzen denean galdera ugari egiten dizkiogu gure buruari eta bizitzaren zikloak ulertzen hasten gara. Ezinbestean onartzen dugu gauzak gertatu gertatzen direla, guk nahi edo espero genuena alde batera utzita.

Pentsatzen dut jaiotzea eta hiltzea berezkoa dela, baina maite dugun norbaiti garaia heltzen zaionean, dena delarik, badirudi ez gaudela prestaturik. Inoiz gertatuko ez dela iruditzen zaigu, gure gizaki izatearekin zerikusirik izango ez balu bezala. Egunen batean gertatzen da eta orduan pentsatzen dugu zertan... ez genuen pertsona horrekin gozatu, zertan ez genuen berarengandik ikasi, zertan ez... Galdera mordoa, baina erantzuna argi-argia da. Bizi ezazu segundo bakoitza bene-benetan, bizitzaren pauso bakoitza goza ezazu, eta onar ezazu alaitasunez eta ganoraz gertatzen den guztia. Badira beste mekanismo batzuk erantzuteko, esaterako, erruduntasuna, depresioa, eta beste batzuk gogoragoak direnak. Baina, sen onetik urruntzen diren aukerak dira, eta beharrezkoak ez diren sufri-mendu bideetatik eraman gaitzakete. Ez dut inoren heriotzarik nahi, eta are gutxiago maitatzen dudana pertsonarena, baina ordu hori iristen den arte nahi dudana da gauza izan gaitezen bizitza bizitzeko, zer gertatuko den horrenbestetan pentsatu gabe, eta oraingoaz jabetu gaitezen, unean-unean zer gertatzen den, ohikoa iruditzen bazaigu ere. Hori guztia ulertzeko "Jantzia" erantzi behar dugu eta gure bihotza zertxobait zabaldu, beldurrik gabe eta ingurukoak onartuz, haietaz gozatzuz horrenbeste aurreiritzirik gabe.

Pentsatzen dut heriotza ez dela existitzen, plano fisiko batean soilik, eta horrek dakarkit beldurra galtzea bizitza bizitzeko, gezurrik gabe, hats bakoitza baliatuz Jainkoak nahi duen arte edo besterik gabe hala izan behar duelako, hiltzen naizen arte.

Horregatik ez dago zertan kezkatu. Ez dut zalantzarik hil ondoren pertsona zuzenentzat gorderik daudela leku handiak. Leku handi hori oparia da, maite izan zaituzten pertsonen bihotzetan irautea, alegia, eta horrek aditzera eman nahi du betierekoa izatea eta betierekotasuna hilezkorra dela.

Artikulu bukatu nahi dut bi argazki erakutsita. Bertan agertzen dira Madalena kalean jaio eta bizi izan ginen auzotar maitatu haiek. Guk guztiok omendu nahi ditugu gure ondotik joan egin ziren pertsona maitatu haiek, eta, gaur gure ondoan ez badaude ere, bizirik jarraitzen dutelako gure bihotzetan.

Argazkietan agertzen diren azken egunetan hildakoak honakoak dira: *Jose Alberto Zapirain, Jose Luis Salsamendi, Milagros Intxauspe eta Manoli Bautista.*

*Nik sinisten dut zeruan
dirdira egiten ari diren izarretan
egun batean hil ziren
gure amen begiak dira.
Eta uste dut begiratzen digutela
beti begiratu izan ziguten
maitasun eta grina berarekin
maitasun argiz su bihurtuta.
Nik sinisten dut zeruan dirdiratzen ari diren
izarrak jaiotzen direla gure amak hiltzen direnean,
bihotz-bihotzez hala sinisten dut!
Eta, areago, sinisten dut han goian
zeru urdin garbitik
eta ñir-ñir egiten ari diren
begi batzuk so egiten ari zaizkidala.
Zein ederrak diren izarrak!
Nola egiten duten dirdira zeruan!
Zenbat izar ari diren distira egiten!
Zenbat ama, begi bihurtuta!*

J.L.I.

Madalena kaleko bizilagunak 2012.
Argazkia: Jose Luis Insausti.